Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту

Навчально-методичний посібник

Частина IV

**Львівський національний університет імені Івана Франка,
Кафедра режисури та хореографії факультету культури і мистецтв
Центр творчості дітей та юнацтва Галичини,
Відділ спортивно-туристичної та фізкультурно-оздоровчої роботи**

Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту

**Навчально-методичний посібник
IV частина**

**Львів
2020**

УДК: 37; 796.011.3 (975.8)

Упорядник: ***О. А. Плахотнюк***
Редакційна колегія:
О. А. Плахотнюк, кандидат мистецтвознавства, доцент ЛНУ ім. Івана Франка;
А. Ю. Сосіна, кандидат педагогічних наук, професор ЛДУФК ім. Івана Боберського;
О. Є. Кузик, кандидат педагогічних наук, ЛНУ ім. Івана Франка.

Автори:
Плахотнюк О. А., Сосіна В. Ю., Безрученков Ю. В., Білий Д. Д., Бойко А. Б., Вартовник О. В., Воляник Н. В., Драч Т. Л., Зайдель Т. В., Калашник С. Г., Кузик О. Є., Кульчицький Ю. І., Андрушко В. М., Літовченко О. А., Мартинюк О. В., Осадців Т. П., Петрина Л. А., Пугач Н. В., Руда І. Є., Чорнак З. А., Шелейкіс Я. Є., Щур Л. Б.

Дизайн обкладинки Дмитро Топорков

Рекомендовано до друку:
науково-методичною радою кафедри режисури та хореографії факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 11 березня 2020 року)

Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту. IV частина : навчально-методичний посібник / упоряд. О. А. Плахотнюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка кафедра режисури та хореографії, 2020. – 183 с.

Розглянуто проблематику формування кінезіології танцювального руху, педагогічні, психологічні, медико-біологічні аспекти в хореографії та техніко-естетичних видів спорту. Розкрито теоретичні, методичні засади в практичній діяльності вчителів, тренерів хореографії та спорту, а саме – питання основи медичного забезпечення, профілактика травматизму в хореографічних гуртках та спортивних секціях; арт-терапія засобами хореографічного мистецтва; психологічні аспекти діяльності, засоби корекції, реабілітаційні та відновлення організму в хореографії та спорті.

Для науковців у галузі хореографічного мистецтва, педагогіки, спорту, викладачів і студентів вищих навчальних закладів, тренерів, артистів, хореографів.

Матеріали досліджень, уміщенні до збірника, друкуються в авторській редакції.
Закон охороняє права та інтереси авторів статей.

Зміст

РОЗДІЛ 1
КІНЕЗІОЛОГІЯ ТАНЦЮВАЛЬНОГО РУХУ І СПОРТУ

Яна Шелейкіс
Кінезіологічне тейпування як засіб профілактики травматизму у хореографії і спорті 5

РОЗДІЛ 2
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В ХОРЕОГРАФІЇ

Пугач Наталія, Петрина Леся, Зайдель Тетяна
Рівень фізичного здоров'я у дівчат 15–17 років, які віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, та його зміни в процесі занять хореографією 11

РОЗДІЛ 3
АРТ-ТЕРАПІЯ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА СПОРТУ

Сосіна Валентина, Руда Ірина
Реабілітаційно-відновлювальна підготовка як засіб профілактики травм і порушень опорно-рухового апарату в хореографії та спорті ... 22

Чорнак Звенислава
Хореографія, як метод впливу на соціалізацію та самореалізацію дітей з вадами фізичного та розумового розвитку 30

Андрушко Віра, Кульчицький Юрій
Характерні травми при вивченні чоловічих рухів в грузинській народній хореографії 39

Мартинюк Олена
Профілактика травматизму на уроках хореографії у дітей підліткового віку 52

Літовченко Олена
Зміна рухової активності в професійній діяльності танцівника 60

РОЗДІЛ 4
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ В ХОРЕОГРАФІЇ

Безрученков Юрій
Формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецтва у закладі вищої освіти 70

Кузик Олег
Особливі аспекти роботи хореографа за досвідом педагогічної та творчої діяльності Олега Голдрича 95
Вартовник Валентина
Сутність педагогічної майстерності майбутнього педагога дитячого хореографічного колективу 111
Воляник Наталія
Використання інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні хореографічних дисциплін 118
Осадців Тарас
Контроль спортивної підготовленості дітей віком 7–8 років у бальних танцях 126
Драч Тамара
Екологічна освіта дітей дошкільного віку засобами хореографічного мистецтва 134

РОЗДІЛ 5
КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРЕОГРАФІЇ

Білий Дмитро, Бойко Андрій
Розвиток хореографічного та пісенного мистецтва серед українців Північного Кавказу на початку XX сторіччя 142
Плахотнюк Олександр
Творчо-естетичні площини у процесах формування занять танцем з людьми похилого віку 149
Калашник Світлана
Роль та цінність сучасної хореографії в загальній культурі людини ... 161
Щур Людмила
Розвиток системи запису народних танців у процесі дослідження хореографічної культури Західного Поділля 168
Відомості про авторів 179

РОЗДІЛ 4

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ, ПЕДАГОГІЧНО-МИСТЕЦЬКІ, ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В ХОРЕОГРАФІЇ

Юрій БЕЗРУЧЕНКОВ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглядається питання формування професійної культури фахівців хореографічного мистецтва в закладах вищої освіти. Прослідковано основні засади розуміння професійної культури і культурно-історичному контексті. Професійні якості хореографа.

Ключові слова: професійна культура, педагогіка, хореографія, танець, фахівець хореографічного мистецтва.

Yuriy Bezruchenkov

THE FORMATION OF A PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS IN CHOREOGRAPHIC ART IN A INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

The issue of the formation of a professional culture of choreographic art specialists in higher education institutions is considered. The basic principles of understanding professional culture and the cultural-historical context are traced. Professional as a choreographer.

Key words: professional culture, pedagogy, choreography, dance, specialist in choreographic art.

Державна політика у сфері розвитку галузі знань культури і мистецтва, сприяння розширенню мистецьки та творчих міжнародних і культурних зв'язків з країнами світу надають змогу розглядати хореографічне мистецтво як галузь, яка створює імідж та підвищує національну свідомість української спільноти.

Діяльність фахівців хореографічного мистецтва має певну специфіку, оскільки знаходиться на перехресті відносин «митець – людина» та «людина – світогляд» і врешті решт «людини – людина». Тому на рівні з

професійними компетентностями в галузі культури і мистецтва надзвичайно важливі усвідомленість суспільної цінності професійної діяльності хореографа, бажання принести людям естетичну насолоду своєю працею, високий рівень самовіддачі, творча самореалізація, ініціативність, комунікабельність, здатність працювати в команді та постійно вдосконалюватися.

Усе це актуалізує проблему формування в майбутніх фахівців сфери хореографічного мистецтва професійної культури й вимагає відповідної організації та спрямування професійної підготовки студентів цих спеціальностей у класичному університеті.

Вирішення цього завдання передбачає розв'язання низки складних проблем, які стосуються визначення сутності та структури поняття структурно-функціональної моделі формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистенцтва їх професійної культури та встановлення педагогічних умов організації навчального процесу освітніх програм бакалаврів, магістрів і як логічне завершення освітнього докторів філософії спеціальбності 024 Хореографія, які забезпечують успішність її формування.

Професійну культуру фахівця науковці визначають як якісну характеристику професійної діяльності, сутність якої полягає в оволодінні суб'єктом діяльності сучасним змістом і засобами розв'язання професійних завдань, продуктивними способом її здійснення.

Вагомий доробок з проблем формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецтва недостатній і сповнений суперечностей. Так, у 50–90-ті роки XX століття проблеми підготовки фахівців хореографів активно досліджували К. Василенко, Н. Ткаченко, Г. Березова, Бондаренко, М. Загайкевич, Ю. Станішевський та інші науковці та митці. Не рідко до кола наукових досліджень входили лише питання професійної орієнтації представиників молодшої, середньої та

старшої школи на професію артиста балету або були спрямовані на аматерське хореографічне мистецтво та методично-професійні питання підготовки кваліфікованих працівників сфери танцю.

На сучасному етапі серед праць, присвячених питанням формування професійної культури фахівців хореографічного мистецтва в Україні, необхідно вказати дослідницькі розвідки С. Зубатова, Л. Цветкової, Н. Терещенко, Т. Медвіть, О. Лань, Ю. Безпаленко, О. Плахотюка та ін.

Проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецтва в часі реформування освітніх процесів в Україні потребують нового сприйняття до наукових підгодів у межах професійної підготовки майбутніх фахівців галузі знань культура і мистецтво

Безперечний той факт що питання цілісного дослідження проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецтва в Україні набуває особливої актуальності з прийняттм науковго паспорту спеціальності «Хореографічне мистецтво». Рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 16 травня 2014 року затверджено паспорт наукової спеціальності 17.00.08 «Хореографічне мистецтво» (наказ МОН України від 26.05.2014 № 642), за основу якого взято саме пропозиції кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка.

Результати аналізу проетів галузевих освітніх стандартів, навчальних планів підготовки фахівців, наявних підручників і методичних посібників, спостереження за педагогічним процесом показали, що постіно відбуваються процеси розв'язати проблему як найкращого формування освітнього процесу підхотовки нового фахфіця з хореографчного мистецва. Складність розв'язання проблеми формування професійних компетентностей майбутніх фахівців галузі знань культура і мистецво спеціальності 024 Хореографія визначено низкою незлагодженостей між:

– потребою професіної сфери культури і мистецва у фахівцях, здатних на високому рівні надавати послуги в закладах культуно-мистецького, просвітнмцького спрямування, та різношерстним рівнем сформованості професійної культури у фахівців цієї сфери;

– необхідністю підготовки здобувачів вищої освіти з високим рівнем професійної культури та впровадження навчально-виховному процесі студентоцентричних модусів реалізації освітніх програм, на змін застарілих методів і засобів фахової підготовки, які гальмують цей процес;

– багатоаспектністю формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецва та невизначеністю педагогічно-мистецьких підвалин, які б забезпечили високу ефективність цього процесу.

Мета дослідження: полягає в обгрунуванні сутруктурно-функціональної моделі формування професійної культури майбутніх фахівців хореографії у закладі вищої освіти та умови формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецва.

Відповідно до мети дослідження визначено такі *завдання:*

–на підставі аналізу наукової літератури визначити ступінь дослідженості проблеми формування професійної культури фахівців хореографічного мистецва в системі вищої освіти;

–встановити сутність професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецва та визначити її структуру;

–визначити ключові критерії та рівні сформованості професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецва;

–обґрунтувати умовну модель формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецва у класичному укніверситеті.

Методологічну основу дослідження становлять: положення теорії пізнання, теорії поетапного формування розумових дій; концепція активізації пізнавальної діяльності й самостійності студентів, виховання й

розвитку творчого та мистецького мислення особистості; концепція розвитку професійно важливих якостей особистості в процесі навчання; концепція формування базової та професійної культури особистості; концепція системного, діяльнісного та студентоцентричних підходів до організації навчання; концепція професійного навчання майбутніх фахівців сфери обслуговування; принципи загальної психології про єдність свідомості й діяльності.

Теоретичні аспекти формування професійної культури особистості в науковій літературі.

Одним з важливих завдань сучасної освіти є підготовка зрілої, цілісної особистості фахівця. Головним критерієм такої зрілості в умовах зростання вимог щодо конкурентоспроможності, стрімкого розвитку всіх галузей культури і мистецва є високий рівень професійно-мистецької культури фахівця. Тому мета вищої освіти сьогодні – підготовка фахівця чуттєвого, розуміючого, культурного фахівця, підготовленого до діяльності в складному суперечливому світі, який повинен сприяти розвитку культури суспільства загалом. Саме активне знання, уміння творчо використовувати його лежить в основі освіченості, культури особистості та суспільства [1, с. 12].

Особливо гостро проблема формування професійної культури студентів хореографів постала з виокремлення спеціальносі 024 Хореографія, що зумовило формування високих критеріїв підготвки фахфіців творчо-мистецького спрямування.

Цілком очевидно, що в процесі підготовки фахівців хореографічного мистецва ще багато невирішених питань, серед яких, на наш погляд, провідне місце займає проблема визначення структурно-функціональної моделі формування професійної культури майбутніх фахівців хореографії у закладі вищої освіти, оскільки це поняття містить різноманітні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю фахівця та всебічним розвитком його

особистості.

Проблему формування професійної культури майбутніх фахівців хореографічного мистецва логічно порушити із розвідки феноменів «культура» та «професійна культура», з'ясуванням їхньої сутності та взаємозв'язку. Зазначимо, що поняття «професійна культура» не є простим механічним поєднанням понять «професіоналізм» та «культура», вони постають як єдність професіоналізму та культури в людській діяльності. Однак при визначенні поняття професійної культури, перш за все, потрібно з'ясувати сутність основоположного елементу цієї єдності – поняття культури.

Поняття культури завжди асоціюється в нашій свідомості з удосконаленням людини, досягненням нею певних вершин у сфері життєвої або професійної діяльності, а також із залученням до системи вищих цінностей. Культура, як пише В. Біблер, є формою сучасного буття та спілкування людей різних (минулих, сучасних і майбутніх) культур, форма діалогу та взаємовиникнення цих культур [2, с. 289]. Культура становить систему соціально набутих і трансльованих від покоління до покоління значущих символів, ідей, цінностей, вірувань, традицій, норм і правил поведінки, завдяки яким люди організують свою життєдіяльність. Ми не можемо правильно зрозуміти суспільство (соціальну систему), якщо не знаємо їх.

Узагалі поняття культури є базовим для багатьох галузей людського знання, але саме через цю багатозначність не піддається чіткому визначенню. Так, філософський словник зосереджує нашу увагу на діяльнісному аспекті культури, утіленому в соціально-творчу діяльність людства в усіх сферах буття та свідомості, яку потрібно розглядати в єдності завдяки створенню цінностей, норм, знакових систем. Ця діяльність пов'язана з оволодінням культурної спадщини попередніх поколінь, що забезпечує внутрішнє збагачення особистості, виявлення та

розвитку її внутрішнього потенціалу й, отже, дозволяє перетворювати дійсність [3, с. 225].

Сутність, специфіку, своєрідність культури неможливо розкрити поза співвідношення її з діяльністю, що перетворює дійсність та впливає на формування й розвиток людини як особистості. Так, тлумачний словник С. Ожегова у трактуванні феномену культури не надає однозначної відповіді. Усі наведені тлумачення вказують взаємозалежність між культурою та високим рівнем досягнень людства у виробничій, суспільній і розумовій діяльності, який забезпечується завдяки розвитку та досягнень окремої людини [4, с. 276].

У педагогічному енциклопедичному словнику за редакцією Б. Бім-Бада культура тлумачиться як історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, утілений у типах і формах організації життя й діяльності людей, у їхніх взаєминах, а також у створених ними матеріальних і духовних цінностях [5, с. 130]. Отже, визначається взаємозалежність культури від розвитку суспільства та індивіда. Однак культура як загальне явище сприймається, засвоюється та відтворюється кожною людиною індивідуально, впливаючи на її становлення як особистості.

Науковці вказують на визначальну роль освіти в процесі оволодіння людиною загальної та професійної культури. Утім змістовний аспект освіти повинен мати культурне підґрунтя, бути джерелом знань про природу, суспільство, способи діяльності, емоційну, вольову та ціннісну природу ставлення людини до оточення, інших людей, праці й суспільства [4, с. 150].

Наведені словникові визначення свідчать, що дослідження культури й процесу її формування визначається специфікою методологічного підходу, який покладено науковцями в основу аналізу. Як зазначає Г. Єлізарова, кожне з існуючих визначень поняття «культура» має певну

змістовну недостатність завдяки надзвичайної комплексності [6].

На думку І. Зимньої, для більш глибокого трактування культури необхідно включення самої людини як суб'єкта її привласнення та розвитку. На цій підставі дослідниця надає визначення культури як сукупності цінностей, норм та ідеалів, які привласнені й використовуються людиною в процесі її активної життєдіяльності та у взаємодії з іншими людьми [7]. Французький учений А. Моль уважає, що найсуттєвішими атрибутами цього поняття є глибоке, усвідомлене й шанобливе ставлення до спадщини, здатність до творчого сприйняття, розуміння та перетворення дійсності в будь-якій сфері діяльності й стосунків [8, с. 18].

Осмислення культури, яка розкриває сутність людського буття, дозволяє не тільки побачити, але й усвідомити можливі шляхи розвитку освіти як невід'ємної складової частини культури. Культура, як зазначав Д. Лихачов, – це велике цілісне явище, яке робить людей, що мешкають у визначеному просторі, з просто населення – народом, нацією. У поняття культури повинні входити й завжди входили релігія, наука, освіта, моральні норми поведінки людей та держави [9, с. 3].

Необхідно вказати, що в реальній дійсності, у життєдіяльності окремої людини й суспільства ці різні аспекти, компоненти й рівні культури злиті воєдино. Їх виділяють у процесі дослідження, абстрагуючись від єдності, щоб глибше, повніше, чіткіше пізнати їх, а пізнавши, злити воєдино в комплексному підході.

Спроба визначити рівні культури зроблена в дисертаційній роботі С. Ісаєнко, яка на підставі аналізу філософської, політологічної та соціологічної літератури виділяє:

1) за ознаками певної історичної епохи – культуру стародавнього світу, античну, середньовічну, сучасну культуру тощо;

2) за етнічно-національними та географічно-регіональними ознаками – культуру Заходу, Сходу, американську, слов'янську, українську,

німецьку культуру тощо;

3) за сферою людського буття – матеріальну, духовну, світську, релігійну, світоглядну, національну, громадянську, політичну, моральну, художню, фізичну, розумову, естетичну, музичну культуру тощо;

4) за сферою прояву людської діяльності – виробничу й професійну культуру, культуру праці, дозвілля, споживання, побуту, обслуговування, спілкування, мови, поведінки, почуттів, мислення тощо;

5) за ознаками соціальних груп і верств населення – культуру колективу, особи, індивіда, класу (селянську, буржуазну культуру), суспільства; а також молодіжну, військову, артистичну, педагогічну культуру тощо [10, с. 15].

Як бачимо, культура є цілісність, органічне поєднання багатьох сторін людської діяльності, тому поділ культури на суспільну та індивідуальну досить умовний. Певною крапкою відліку в характеристиці будь-якої культури, її сутності є світорозуміння, самоусвідомлення тих, хто її створює. Згідно за В. Біблером, для особистості відчувати своє перебування в культурі та бути культурною означає піднятися над власним обмеженим буттям, уявити у своїй біографії Космос, Природу, Історію як можна повніше. Чим це відчуття буде повніше, тим більше особистість має право вважати себе культурною [2].

Культура становить визначений бік суспільного життя, у силу чого володіє сукупністю функцій із забезпечення суспільства всім необхідним для його успішного розвитку. Науковці мають різні погляди на склад і сутність цих функцій. Так, С. Марценюк проводить визначення соціальних функцій культури відповідно до сфер і ланок суспільного життя. До складу цих функцій науковець зараховує:

– пізнавальну, завдяки якій людина сприймає культурні надбання попередніх епох і сучасності, відбиває та відтворює їх у своїй свідомості й діяльності;

– виховну, оскільки культура виховує людину, впливає на її поведінку, прищеплює їй кращі риси характеру, формує високі почуття гуманності, чуйності, людяності;

– світоглядну, яка полягає у формуванні в людині відповідного світогляду;

– емоційно-естетичну, яка допомагає сприймати й розуміти людині навколишнє середовище, переживати емоції, надихати на перетворювальну діяльність, творчу активність;

– діагностичну та прогностичну, які дозволяють надати оцінку тому, що відбувається в суспільстві, своєчасно відреагувати на зміни й процеси, а також передбачити подальший розвиток подій і перспективи майбутнього [11, с. 24–25].

Дослідження Е. Соколова дозволили визначити науковцю такі функції культури, як освоєння та перетворення світу, комунікативну, сигніфікативну, накопичення й збереження інформації, нормативну, проективної розрядки та захисту [12].

Українська дослідниця В. Гриньова вважає, що визначення функцій культури «пов'язане з об'єктом і сферами діяльності особистості, в процесі якої з метою задоволення потреб людина творить культуру і саму себе» [13, с. 21]. Авторка вважає, що на визначення функцій впливають потреби конкретного соціального суспільства, це визначає соціо-культурологічний аспект структури культури.

Зауважимо, що наведені матеріали яскраво ілюструють той факт, що феномен культури знаходиться на максимально високому рівні абстракції та охоплює широкий і різноманітний світ явищ. Разом з тим уважаємо необхідним розглянути провідні підходи дослідження феномену культури, які дають можливість систематизувати позиції багатьох дослідників цієї проблеми.

В. Гриньова до основних підходів розкриття сутності культури

відносить:

– особистісний підхід як такий, що розглядає культуру як взаємодію людини з навколишнім світом, іншими людьми, у процесі якої відбувається взаємообмін інформацією, зокрема культурологічною, взаємозбагачення та взаєморозвиток ;

– діяльнісний, що визначає культуру як універсальну характеристику діяльності, яка спрямовує різні її види, ціннісні особливості та результати. При цьому розвиток і вдосконалення діяльності сприяє розвитку культури,в процесі діяльності, а людина постає її суб'єктом;

– аксіологічний, у якому культура – це творча діяльність людини як минула (зафіксована, «опредмечена» в культурних цінностях), так і теперішня, що заснована на розпредмечуванні цих цінностей та спрямовує організацію діяльності особистості на формування ціннісного ставлення людини до навколишньої дійсності, діяльності людей, самого себе [13, с. 12 – 19].

Але найбільш широке визнання після аксіологічного підходу отримав діяльнісний підхід, який щодо розуміння та пояснення культури остаточно утвердився у вітчизняній науці у 60–70-і роки XX століття. У межах діяльнісного підходу, на який ми будемо спиратися в нашому дослідженні, поняття «культура» виходить з генетичного зв'язку із людською діяльністю завдяки таким підпорядкованим їй поняттям, як суб'єкт, об'єкт, буття, людина, особистість та інших, у яких діяльність і соціальні відносини виявляються як родовий спосіб буття людини у світі.

Діяльнісний підхід до культури виявляє її сутність, нерозривно пов'язану з діяльністю суб'єкта, з діяльністю, які відтворює та створює людину як творця власних відносин та зв'язків у всій цілісності його буття. Тому вивчення культури з позиції діяльнісного підходу не може бути повним без дослідження поняття «діяльність».

Філософський словник надає визначення діяльності як «специфічно-людського способу ставлення до світу», «що становить процес, під час якого людина творчо перетворює природу, роблячи таким чином себе дієвим суб'єктом, а процес освоєння явищ природи – об'єктом своєї діяльності» [14, с. 118].

Г. Коджаспірова розглядає діяльність як форму психічної активності суб'єкта, спрямовану на пізнання та перетворення світу й самої людини. Предметна діяльність людини відображає її практичні дії з реальними предметами матеріальної та духовної культури, які підпорядковані їх культурно-функціональному призначенню. Метою такої діяльності є засвоєння людиною способів застосування предметів матеріальної та духовної культури й на розвиток здібностей умінь на навичок [15, с. 77].

Для розгляду змісту загальної культури І. Зимня пропонує використовувати три глобальні плани – план культури особистості, план культури діяльності та план культури соціальної взаємодії людини з іншими людьми. Сутність культури особистості, уважає дослідниця, розкривається в культурі відносин та культури саморегуляції, сутність культури діяльності – у культурі інтелектуальної та предметної діяльності, сутність культури соціальної взаємодії відбивається в культурі поведінки та культурі спілкування [7].

Тобто сутність культури можливо розглядати у двох формах: у вигляді предметів (матеріальній основі) та в особистісній формі, у яких зафіксована, розвивається та існує вся людська культура. Але якщо в предметній формі людина формує матеріальну основу культури, то в особистісній вона виявляє всі свої знання, творчий потенціал, розкриває саму себе, свою сутність як суспільного створіння. Культура як об'єкт наукового пізнання, підкреслює М. Туровський, може бути визначена лише параметрами залучення людини до діяльнісного створення світу [16, с. 318].

Цікавим для нашого дослідження є розгляд культури В. Біблером як якісної сторони діяльності соціального суб'єкта та об'єкта, якісного стану суспільства, якісного індикатора буття суспільства й самої людини, її діяльності – і в духовній, і матеріальних сферах. У культурі відбивається якісна характеристика всього суспільного організму, оцінка його з погляду того, що реально втілюється в процесі його формування й становлення, під час реалізації сутнісних сил активної та діючої людини [2, с. 66–67]. Отже, характерною рисою культури є якісний параметр самої діяльності, тобто те, на що, у першу чергу, звертають увагу при вивченні явищ.

Тобто діяльність має глобальний характер, відображаючи або всю життєдіяльністю людини, спрямовану на пізнання та перетворення себе й світу, або ж його структурні елементи, одним з яких є професійна діяльність. Діяльність людини відображає її суб'єкт-об'єктне ставлення до соціокультурного та природного середовища, ступеня взаємодії з культурою, проникнення в неї, її сприйняття та бажання духовно й матеріально збагачувати культурну спадщину.

Підсумовуючи викладений матеріал та спираючись на діяльнісний підхід, у нашому дослідженні ми будемо розуміти *культуру як сукупність усіх матеріальних і духовно-моральних цінностей, накопичених суспільством, а також усіх видів і способів перетворювальної діяльності людини із засвоєння, збереження, створення та поширення цих цінностей у суспільстві.*

Говорячи про елементи змісту професії, науковці частіше всього наводять спеціалізацію та відмежування від інших видів діяльності в межах розподілу праці; відносно тривале застосування визначеного способу виконання завдань; джерело доходу, який забезпечує існування індивідів тощо.

Енциклопедичний словник надає визначення професії як спеціалізованої та нституціоналізованої діяльності соціального індивіда,

який володіє комплексом необхідних теоретичних знань і практичних навичок, здобутих у результаті спеціальної підготовки й досвіду роботи [17, с. 155].

Якщо будь-яка із зазначених характеристик недостатньо виражена, то це свідчить про недостатню професіоналізацію певної діяльності.

У цьому контексті «професія» поєднує низку базових елементів «культури». А остання сприяє підвищенню якісних характеристик професії, надає їй визначену цілісність, стратегічну й тактичну спрямованість, гуманістичну характеристику діяльності члена суспільства.

Професійна діяльність впливає на формування людини як особистості, надає можливість відрізнити її від представників інших професійних груп, породжує різноманітні й несхожі соціальні інтереси. Об'єднання соціальних індивідів однієї професії як специфічної соціальної групи, посилення внутрішніх та зовнішніх зв'язків між ними та іншими професіями призводить до наявності механізму їх функціонування, який включає й підготовку фахівця. Процес створення й розвитку такого механізму називається нституціоналізацією професії [18, с. 8].

Інституціоналізація професії є складним соціальним процесом виникнення й розвитку системи суспільних механізмів, які забезпечують стандартизацію, регламентацію та контроль і самої діяльності, і функціонування та соціального відтворення професійної групи. На визначеному етапі інституціоналізації професії вникає й формується професійна культура.

Дослідженню сутності, складу й різноманітних аспектів професійної культури, проблем її формування присвячено багато робіт соціально-філософського, суспільно-політичного та психолого-педагогічного характеру. Хоча поняття професійної культури остаточно ввійшло в науковий обіг у 80-х роках XX століття у зв'язку з розробкою культурологічного підходу, проте дослідження проблем формування

культури діяльності фахівця почались раніше.

Українська дослідниця проблем формування професійної культури майбутніх інженерів С. Ісаєнко шляхом узагальнення підходів позицій науковців, які проводили аналіз професійної культури з позицій аксіологічного, діяльнісного та особистісного підходів, робить висновок, що «професійна культура – це цілісне особистісне утворення, сутністю якого є діалектичний зв'язок усіх елементів культури індивіда, яке динамічно та нелінійно розвивається, специфічно проявляючись у сфері професійної діяльності і спілкування» [19, с. 28]. Авторка підкреслює, що різноманітність визначень цього поняття пов'язане зі складністю і багатовимірністю самого феномена, а також із наявністю різних наукових підходів до висвітлення його сутності.

Багато науковців приділяють увагу взаємозв'язку загальної та професійної культури, визначаючи останню невід'ємною частиною загальної культури. У цьому контексті цікавою є позиція І. Ісаєва про базування професійної культури на підґрунті загальної культури особистості. Саме це, на думку вченого, дає можливість переносити культуру загалом у сферу професійної діяльності та особистості фахівця. У зв'язку з цим під професійною культурою І. Ісаєв розуміє систему загальнолюдських ідей, професійно-ціннісних орієнтацій та якостей особистості, універсальних способів пізнання й гуманістичних технологій професійної діяльності [19, с. 19].

Завдяки професійній культурі відбувається входження особистості в соціальні відносини й практику діяльності. Разом з цим у людини відбувається й процес певних змін, зумовлених професією, що виявляється в самій діяльності людини, її ставлення до своєї роботи, до оточення й самої себе. Важливим показником оволодіння професійної культурою є прояв трудової активності особистості, інтенсивність її діяльності, налаштування на взаємодію з колегами, взаємодопомогу у виконанні

спільної праці тощо. Весь цей багатобічний процес, який має назву «соціальне спілкування», забезпечує взаєморозуміння між людьми, їхнє взаємозбагачення. Завдяки спілкуванню поширюється культура, що свідчить про взаємозв'язок між професійною та загальною культурою в суспільстві.

Хоча професійна культура взаємопов'язана із загальною культурою, але вона має свої визначальні риси. «Якщо загальна культура особистості, – указує М. Віленський, – відображає широту оволодіння ціннісним змістом духовної й матеріальної культури, ступінь залучення особистості до створення їхніх цінностей, готовність і здатність до їх продукування, то професійна культура особистості відображає прояв загальної культури в специфічних умовах професійної діяльності» [20, с. 28].

Оця специфіка професійної культури має два прояви – консервативний та творчий. Як зазначає М. Бердяєв, у будь-якій галузі культури діють два початки – консервативний, який звернений до минулого й підтримує з ним спадковий зв'язок, і творчий, який звернений до майбутнього й утворює нові цінностей [21, с. 220]. Консервативні елементи, як-от: норми, правила, традиції та інші, стають інтеграційним механізмом професійної культури й дозволяють зберігати специфіку професії та організації.

Оскільки професійна культура містить різноманітні моделі поведінки її носіїв, зокрема й творчі, то це забезпечує розвиток професійної культури, сприйняття її суб'єктами нових зовнішніх ідей, дає можливість їм здійснювати діалог й полілог як серед представників певної професійної культури, так і з представниками інших професійних культур. Саме це й сприяє формуванню особистості професіонала. У зв'язку з цим О. Грибкова вважає, що поняття «професійна культура» може бути визначено як тип життєдіяльності, властивий суб'єкту професійної практики, що має вигляд комплексу інноваційних ідей, забезпечує

безперервний процес історичної спадковості, професійного розвитку особистості, а також збереження культурної спадщини під час постійного продукування творчих процесів, які значною мірою впливають на стійкість сфери його професійної життєдіяльності [22, с. 4].

Відзначимо, що професійна культура набуває максимального прояву, тільки коли специфічні способи й технології діяльності поєднуються з морально-психологічними рисами та якостями фахівця. Узагалі професійна культура заснована на загальноприйнятих духовно-моральних цінностях, нормах і правилах, а також способах взаємодії людини як одиниці тієї суспільної системи, якій вона належить.

Моральні відносини органічно входять у повсякденну практику професійної діяльності й створюють той емоційний фон, на якому базується і загальна, і професійна культура, яка повинна підпорядковуватися та відповідати гуманістичним принципам моралі. Вищим критерієм у діяльності професіонала є звернення до тих зразків, ідеалів, моделей, які за своєю сутністю й становлять основу всього культурно-історичного процесу.

Людина, постаючи в ролі творця професійної культури, ініціює свою професійну діяльність, свою поведінку в ній, реалізує свій духовно-творчий потенціал для досягнення заздалегідь запланованих результатів і, тим самим, спрямовує власний розвиток професійної культури. Такий розвиток відбуватися відповідно до певної системи цінностей цієї професії, існуючих норм і зразків поведінки в контексті їх професійної та соціальної значущості. Усе це потребує від фахівця розвитку здібностей вибудовувати свою поведінку відповідно до наявних цінностей і норм. У цьому контексті, як зазначає О. Артамонов, під професійною культурою можна розуміти сукупність набутих загальних моделей поведінки на підставі прийняття ціннісних орієнтирів, норм і правил професійної поведінки, властивих тій чи тій професійній спільноті [23, с. 34].

Досліджуючи професійну культуру з аксіологічних позицій, даний термін використовує Ф. Щербак, намагаючись уже в самому понятті акцентувати увагу на єдності професійного та соціально-морального аспектів у прояві культури особистості. Науковець визначає три чинники, які зводять професійну культуру до майстерності, кваліфікації та спеціальних знань і вмінь:

– наявність стійкої системи організації діяльності, яка забезпечує отримання якісних результатів діяльності;

– соціальна та особиста значущість результатів професійної діяльності, які не зводяться тільки до економічних показників;

– цілісний прояв особистості в праці [24].

Досліджуючи проблеми формування професійної культури майбутнього педагога, І. Шевченко доходить висновку, що професійна культура характеризує особистість майбутнього фахівця з погляду аналізу певної сукупності особистісних якостей та характеристик з позицій цілісності професійного розвитку. Фахівець стає не тільки суб'єктом, здатним здійснювати певний вид діяльності, але й носієм певної культури, світогляду, життєвих установок і цінностей, професійної поведінки [25, с. 37].

Отже, у характеристиці професійної в тому числі і повіднки хореографів ультури саме наявність професійно важливих якостей і властивостей особистості, ціннісних і духовно-моральних орієнтирів, властивих певній професії, забезпечують соціальну значущість, доцільність діяльності людини, можливість оптимального прояву та розвитку сукупності професійних знань, умінь та навичок.

Оскільки в науковій літературі поряд з поняттям «професійна культура» досить часто використовують поняття «спеціальна культура», «трудова культура», «професіоналізм», «компетентність», то вважаємо необхідним дослідити їхній взаємозв'язок.

Аналізуючи різницю між поняттями «трудова культура» та «професійна культура», І. Зарецька наголошує, що професійна культура передбачає оволодіння спеціальними знаннями, уміннями, досконалими трудовими прийомами, необхідними в конкретному виді професійної діяльності. Крім того, професійна культура передбачає достатньо високий рівень майстерності, досягнутий завдяки індивідуальним здібностям до визначеного виду діяльності та засвоєному досвіду в цій сфері. Також для професійної діяльності характерні визначені морально-вольові якості, які є специфічними для визначеної трудової сфери та становлять основу професійної етики [26, с. 263].

Отже, поняття трудової культури значно ширше від поняття «професійна культура», оскільки містить показники і об'єкта, і суб'єкта праці. Тобто, характеризуючи професійну культуру фахівців сфери ресторанного господарства, доцільно оперувати поняттям «професійна культура особистості».

Часто для оцінки професійної культури фахівця використовують термін «професіоналізм», який походить від слова «професіонал» – фахівець своєї справи. Під професіоналізмом розуміють сукупність, набір особистісних характеристик людини, необхідних для успішного виконання праці, завдяки чому професіоналізм стає внутрішньою характеристикою особистості" [26, с. 18]. На підставі цього поняття «професіоналізм» та «професійна культура» можна було б розглядати як рівнозначні, характеризуючи трудову діяльність суб'єкта, який володіє комплексом спеціальних теоретичних знань та практичних навичок. Проте між цими поняттями є суттєва відмінність, оскільки, як зазначає Л. Іванова, поняття «професіоналізм» розкриває переважно технічний, функціональний бік будь-якої діяльності, стає підсумком, своєрідним критерієм цієї діяльності [27].

З цього погляду поняття «професіоналізм» найбільш близький за

змістом до терміна «компетентність». А. Маркова під компетентністю розуміє «поєднання психічних якостей, психічний стан, який дозволяє діяти самостійно та відповідально, володіння людиною здатністю й умінням виконувати трудові функції» [28, с. 28]. У цьому контексті компетентність є індивідуальною характеристикою міри відповідності людини вимогам професії, а про її наявність слід судити за характером результатів праці фахівця.

На думку науковців, професійна компетентність відображає не тільки рівень знань, умінь, навичок, досвіду, достатнього для досягнення цілей професійної діяльності, але й соціально-моральну позицію особистості. При цьому професійна компетентність ґрунтується на володінні фахівцем культурними зразками, характерними для визначеної професійної діяльності, тим, що називається професійної культурою. Тобто компетентний фахівець володіє алгоритмами професійної діяльності будь-якої складності, що становить фундаментальний критерій оцінки професійної компетентності. У той самий час дотримання виробничих, професійних стандартів повинно контролюватися самим фахівцем відповідно до норм професійної культури.

Отже, професійна культура є способом та водночас оцінкою діяльності. Вона містить змістовну сферу компетентності та професіоналізму й разом з тим відображає процес набуття компетентності та розвитку її до рівня професіоналізму. Культурний компонент визначає рівень розвитку самого суб'єкта діяльності, його особистісно-ділові якості. Поєднання понять професіоналізму та культури відображає багатоаспектність і динамічність професійної культури як соціального феномену.

Попередній аналіз свідчить, що саме представники певних професій здатні створювати культурні цінності, які відрізняються від цінностей інших професійних груп, можуть набувати нових якостей у професійній

діяльності та розвитку особистості. Отже, професійна група стає суб'єктом культури.

Досить часто професійні об'єднання вважають необхідним документально, нормативно оформлювати у вигляді етичного кодексу правила професійної поведінки та принципи дотримання морально-етичних норм. Саме при визначенні сутності професійної культури конкретних фахівців і виявляються не тільки особливі для професії знання, уміння та навички, але відображається моральний бік професійної культури.

Крім ціннісного аспекту професійної культури, окремі науковці вважають, що одним з головних її показників є культура спілкування як засіб забезпечення ефективної трудової діяльності, дотримання щирих людських зв'язків і на роботі, і за її межами, взаєморозуміння, дотримання загального та службового етикету, норм і правил людського гуртожитку та поведінки.

Узагалі культура спілкування як складник професійної культури, на думку Н. Кострицi, є процесом «обміну думками у певній галузі знань, в якому б вигляді воно не здійснювалося» [29, с. 9]. Завдяки спілкуванню під час спільної діяльності в працівників відбувається трансформація власних ціннісних орієнтацій у єдність цілей.

Оскільки професійна культура формується протягом усієї трудової діяльності людини, то І. Довженко вважає, що саме професійне спілкування є важливим чинником набуття фахівцем життєвого, професійного досвіду, опанування майстерності в обраній професії [30, с. 20].

Отже, продуктивні професійні відносини у галузі хореографічного мистецва, що виникають під час професійного спілкування, у поєднанні з якістю діяльності формують професійну культуру. Вона буде виявлятися і як культура трудових взаємин, і як відповідальність за свою справу, і як

повага до колег по роботі. Викладений матеріал дозволяє запропонувати визначення професійної культури й виділити її властивості.

Під *професійною культурою розуміємо різновид загальної культури суспільства та особистісне утворення, яке відображає ступінь оволодіння людиною спеціальних теоретичних знань і практичних умінь виконання визначеного виду діяльності, що здійснюється нею на основі сформованої системи певних ціннісних та духовно-моральних орієнтирів.*

До властивостей професійної культурі ми відносимо:

– *інтегративність,* яка відображає вплив усіх компонентів професійної культури на культуру особистість загалом та загальний розвиток самої професійної культури;

– *соціальність,* яка свідчить, що наявність високого рівня сформованості професійної культури має не тільки особисте, але й суспільне значення, а також дає можливість особистості більш ефективно робити внесок у створення суспільного багатства;

– *особистісний характер* професійної культури, який означає «присвоєння» особистістю в процесі спеціальної підготовки професійно важливих знань, умінь і навичок, що набувають для людини особистісного змісту, оскільки можуть задовольнити потреби особистості у виконанні професійної діяльності та здійснення професійного зростання;

– *динамічність і дієвість,* які відображають спонукальну, мотиваційну силу професійної культури, її здатність регулювати напрям розвитку особистісних якостей;

– *безперервність,* яка означає, що високий рівень професійної культури сприяє безперервному саморозвитку людини у сфері своєї професійної діяльності з метою задоволення власних внутрішніх професійно спрямованих стимулів і підтримки на певному рівні своєї професійної культури.

Отже, проведений аналіз наукової літератури проблем формування

професійної культури особистості дає змогу зробити висновок, що підґрунтям професійної культури є загальна культура суспільства. Культура – це складна категорія, яка через свою багатобічність та використання науковцями при її дослідженні різних методологічних підходів не має однозначного трактування.

Між тим культура відображає історичний процес творчої життєдіяльності людини (суб'єкта діяльності) у різноманітних сферах і галузях буття та свідомості, діяльності, яка включає освоєння та споживання досягнутих результатів, цінностей на основі історично визначених суспільних відносин. Культура є якісною стороною соціального розвитку, конкретною цілісністю, що створена людською діяльністю в системі існуючих суспільних відносин.

У нашому дослідженні, застосовуючи діяльнісний підхід як базовий, розуміємо культуру як сукупність усіх матеріальних і духовно-моральних цінностей, накопичених суспільством, а також усіх видів і способів перетворювальної діяльності людини із засвоєння, збереження, створення та поширення цих цінностей у суспільстві.

Виникнення професійної культури стає можливим на підставі освоєння людиною загальної культури, залучення до її досягнень, оволодіння професійною майстерністю, творчою реалізацією професійних навичок, ефективним застосуванням засобів і методів досягнення професійних цілей, можливість передбачити результати та наслідки своєї праці. Професійна культура служить критерієм моральності особистості, сформованості відповідної системи цінностей, які змушують людину відповідально ставитися до професійної діяльності, особистісного та громадянського самовираження.

Під професійної культурою хореографа ми розуміємо різновид загальної культури суспільства та особистісне утворення, яке відображає ступінь оволодіння людиною спеціальних теоретичних знань і практичних

умінь виконання визначеного виду діяльності, що здійснюється нею на основі сформованої системи певних ціннісних і духовно-моральних орієнтирів. До властивостей професійної культури ми відносимо інтегративність, соціальність, особистісний характер, динамічність і дієвість, безперервність.

Отже засади професійної культури особистості, підґрунтям якої є загальна культура – складна, багатобічна категорія, яку вивчають науковці з використанням чисельних методологічних підходів. Використовуючи діяльнісний підхід, ми розуміємо культуру як сукупність усіх матеріальних і духовно-моральних цінностей, накопичених суспільством, а також усіх видів і способів перетворювальної діяльності людини із засвоєння, збереження, створення та поширення цих цінностей у суспільстві.

Професійна культура хореографів як проекція загальної культури виявляється в системі професійних якостей і специфіці діяльності. Аналіз наукових підходів до виявлення сутності професійної культури дозволив дійти висновку, що це особистісне утворення, яке відображає ступінь оволодіння людиною спеціальних теоретичних знань і практичних умінь виконання визначеного виду діяльності, що здійснюється нею на основі сформованої системи певних ціннісних та духовно-моральних орієнтирів. Професійна культура фахівця хореографічного мистецва, її якісні характеристики залежать від виду професійної діяльності майбутньогоо фахівця.

Список використаної літератури

1. Безрученков Ю. В. Формування професійної культури майбутніх фахівців сфери ресторанного господарства у вищому навчальному закладі: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Безрученков Юрій Володимирович. – Луганськ , 2008. – 255 с.

2. Библер В. От наукоучения – к логике культуры / В. Библер. – Москва : Изд-во полит. лит., 1991. – С. 289–308.

3. Философская энциклопедия : в 5 т. / гл. ред. Ф. Константинов. – Москва : Сов. энцикл., 1960– 1970. – Т. 4. – 1964. – 592 с.

4. Ожегов С. И. Словарь русского языка : ок. 57000 слов / С. Ожегов; под ред. д-ра филол. наук, проф. Н. Шведовой. – 13-е изд., испр. – Москва : Рус. яз., 1981. – 816 с.

5. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. Бим-Бад ; редкол. : М. Безруких, В. Болотов, Л. Глебов и др. – Москва : Большая рос. энцикл., 2003. – 528 с.

6. Елизарова Г.Культура и обучение иностранным языкам / Г. Елизарова. – Санкт-Петербург : КАРО, 2005. – 352 с.

7. Зимняя И. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека [Електронний ресурс] / И. Зимняя // Интернет-журн. «Эйдос». – Режим доступу : http:www.eidos.ru/journal/2006/0504/htm (дата доступу 03.04.2019 р.)

8. Мониторинг качества воспитания в контексте педагогического образования / под ред. В. Андреева. – Казань : Казан. гос. ун-т., 2004. – 137 с.

9. Лихачев Д. Культура как целостная среда / Д. Лихачев // Новый мир. – 1994. – № 8. – С. 3–8.

10. Ісаєнко С. А. Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ісаєнко Світлана Анатоліївна. – Київ, 2009. – 227 с.

11. Марценюк С. Проблеми історії й теорії світової та української культури : конспект лекцій / С. Марценюк. – Київ : УСДО, 1993. – 124 с.

12. Соколов Э. Культура и личность / Э. Соколов. – Ленинград : Наука, 1972. – 228 с.

13. Гриньова В. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методологічний аспекти) / В. Гриньова. – Харків : Основа, 1998. – 300 с.

14. Философский словарь / под ред. И. Фролова. – 5-е изд. – Москва : Политиздат, 1987. – 590 с.

15. Коджаспирова Г. Словарь по педагогике / Г. Коджаспирова, А. Коджаспиров. – Москва : ИКЦ «МарТ», 2005. – 448 с.

16. Туровский М. Философские основания культурологии / М. Туровский. – Москва : Рос. полит. энцикл., 1997. – 440 с.

17. Большая советская энциклопедия : в 30-ти т. / гл. ред. А. Прохоров. – 3-е изд. – Москва : Сов. энцикл., 1969–1978. – Т. 21. – 1975. – 672 с.

18. Батура П. Профессиональная культура молодежи села: проблемы и перспективы (на материалах БССР) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филос. наук : спец. 09.00.02 / П. М. Батура. – Минск, 1989. – 21 с.

19. Ісаєнко С. А. Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ісаєнко Світлана Анатоліївна. – Київ, 2009. – 227 с.

20. Виленский М. Физическая культура в гуманитарном образовательном пространстве вуза / М. Виленский // Физ. культура: воспитание, образование, тренировка. – 1999. – № 4. – С. 27–32.

21. Бердяев Н. Философия неравенства: Письма к недругам по социальной философии. Письмо 13-е. О культуре / Русское зарубежье: Из истории социальной и правовой мысли / Н. Бердяев. – Ленинград, 1991. – 195 с.

22. Грибкова О. Теория и практика формирования профессиональной культуры педагога-музыканта : автореф. дис. на соиск. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / О. Грибкова. – Москва, 2010. – 40 с.

23. Артамонов А. Л. Формирование профессиональной культуры поведения будущего специалиста : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Артамонов Александр Леонидович. – Кемерово, 2009. – 202 с.

24. Щербак Ф. Профессионально-нравственная культура труда / Ф. Щербак. – Москва : Знание, 1985. – 128 с.

25. Шевченко І. Л. Формування професійної культури майбутнього вчителя музики в позанавчальній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Шевченко Інга Леонідівна. – Кіровоград, 2008. – 209 с.

26. Зарецкая И. И. Педагогические основы воспитания трудовой культуры учащихся : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Зарецкая Инесса Исааковна. – Москва, 1991. – 331 с.

27. Иванова Л. В. Профессиональная культура управления: сущность, структура, динамика (культурологический аспект) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филос. наук : спец. 09.00.13 «Теория и история культури» / Л. В. Иванова. – Москва, 1993. – 21 с.

28. Маркова А. Психология профессионализма / А. Маркова. – Москва : Знание, 1996. – 308 с.

29. Кострица Н. М. Формування українського професійного мовлення у студентів ВНЗ економічної освіти України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання» / Н. М. Кострица. – Київ, 2002. – 16 с.

30. Довженко І. В. Формування культури україномовного спілкування у майбутній професійній діяльності фахівців сфери обслуговування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Довженко Інна Віталіївна. – Херсон, 2008. – 255 с.

* * *

Олег КУЗИК

ОСОБЛИВІ АСПЕКТИ РОБОТИ ХОРЕОГРАФА ЗА ДОСВІДОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОЛЕГА ГОЛДРИЧА

Проаналізовано життєвий та творчий шлях становлення знаного хореолога Олега Голдрича як приклад творчих досягнень у педагогічній та методичній роботі в галузі хореографії, який означений певними професійними особливостями і особистісним характером педагога. Окреслено штрихи творчого та педагогічного доробку хореографа, які формували універсальну методику роботи з учасниками аматорських танцювальних колективів.

Ключові слова: танець, мистецтво, педагогіка, хореографічна спадщина, методика викладання, історичний та життєвий досвід, особливі якості хореографа, улюблена справа, творчий успіх.

Oleg Kuzyk

SPECIFIC ASPECTS OF THE WORK OF THE CHOREOGRAPHER ON THE EXPERIENCE OF THE PEDAGOGICAL AND CREATIVE ACTIVITY OF OLEG GOLDRICH

The life and creative path of becoming a well-known choreologist Oleg Goldrich is analyzed as an example of creative achievements in pedagogical and methodological work in the field of choreography, which is defined by certain professional characteristics and personal character of the teacher. The outlines of creative and pedagogical refinement of the choreographer, who formed a

Навчальне видання

Кінезіологія танцю та техніко-естетичних видів спорту. IV частина / упоряд. О. А. Плахотнюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка кафедра режисури та хореографії, 2020. – 183 с.

Навчально-методичний посібник
IV частина

Упорядник О. Плахотнюк
Редактор У. Крук
Дизайн обкладинки Д. Топорков

Автори:
Плахотнюк О. А., Сосіна В. Ю., Безрученков Ю. В., Білий Д. Д., Бойко А. Б., Вартовник О. В., Воляник Н. В., Драч Т. Л., Зайдель Т. В., Калашник С. Г., Кузик О. Є., Кульчицький Ю. І., Андрушко В. М., Літовченко О. А., Мартинюк О. В., Осадців Т. П., Петрина Л. А., Пугач Н. В., Руда І. Є., Чорнак З. А., Шелейкіс Я. Є., Щур Л. Б.

Підписано до друку 12.03.2020.
Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 10,7
Наклад 100 прим.

Друк – ФОП Муха Ю.М.
79000, Львів, Дорошенка, 24
Свідоцтво фізичної особи-підприємства В02 №965799.
тел. 096-457-40-93